Ч. 56. Чернівцї, недїля дня 10. (22.) марта 1896. Рочник XII.

БУКОВИНА

ПЕРЕДПЛАТА

на „Буковину“ виносить
на цїлий рік 10 зр. — кр.
на чверть року 2 „ 50 „
місячно . . . . 1 „ — „
для заграницї 20 рублїв або 40 франків.

Поодинокі числа по 6 кр. в бюрі ґазет Л. Горовіца в Чернівцях, ул. головна ч. 17.

ВИХОДИТЬ

щодня кромі недїль і руских сьвят о год. 5. по пол.

Редакция і Адмінїстрация „Буковини“ находить ся в Чернівцях (ул. Петровича ч. 2.)

Оголошеня приймає ся за оплатою 6 кр. від стрічки; а в „Надісланім“ по 10 кр. від стрічки.

Полїтика реальна.

III.

(Коли буде всхідна Галичина руским краєм? — Що можна навчити ся від Баратієрого? — Руска вдача. — Lucidum intervallum у „Галичанина“. — Хто властиво завинив?)

Ми показали отже, що всхідна Галичина властиво не має ще тепер характеру руского краю, що проте „опозиціонїсти“ перецїнюють наші сили, що вони ідеал, котрий що йно треба осягнути, беруть за дїйсність, що вони в своїй полїтицї виходять з фальшивого заложеня і являють ся ідеалїстами-теоретиками. Доказ той можна-б ще подрібнїйше перевести, можна-б пр. розібрати автономічну господарку у наших сїльских громадах, і показати як на долонї, що ми Русини і там, в тїй найнизшій автономічній корпорациї, зовсїм не є панами; але і се, що сказано, вистарчить, аби тих, що застановляють ся над явищами житя публичного, переконати про справедливість наших виводів.

Отже всхідна Галичина не є, але що йно буде руским краєм, а се залежить лиш від нас самих. Се наступить тодї, коли серед мас руского народу цїлковито счезне анальфабетизм, а наша громада стане сьвідомою рускою громадою, коли ми здобудемо поважне місце в торговлї і в промислї, коли ми таким чином станемо в містах важним чинником, коли ми витворимо стілько руской інтеллїґенциї, що вона у всяких урядах буде мати перевагу, коли ми нарештї здобудемо якесь значїнє і в більшій посїлости. Доки того всего нема, доки сего бодай в великій мірі нема, доти годї пускати ся на бистру воду і провадити полїтику таку, що мала-б се все за підставу, таку, якби се все дїйсно було, бо таким чином спиняє ся безпечний хід розвитку. Надзвичайне напружене, напружене не по силам ломить а не сталить силу; один за другим охляває і паде. Хто мав спосібність, пр. яко однорочний охотник, вчити ся трохи тактики, той знає, що се перша тактична засада: щадити материял, щадити борцїв, робітників. Лиш крок за кроком, здобувши і обезпечивши одну позицию, можна іти наперед. Скоками рідко коли можна щось осягнути, далеко лекше карк скрутити (учім ся сего хоть би від Баратієрого!).

Знаєм ми дуже добре, що витревалість, зелїзна консеквенция, холоднокровність, розвага, чого доконечно потрібно при веденю боротьби за народну справу, се не є прикмети руского народу і єго інтеллїґенциї. Такими прикметами відзначають ся передусїм Англїйцї, Нїмцї, Москалї, і ті прикмети здобули їм їх становиско серед культурних народів сьвіта. Наш Русин цїлий тиждень не робить нїчого, відтак пірве ся до роботи і робить тодї до загину; він не годен устояти при однім плянї і єго перевести, а скаче від одного до другого і жадного не докінчить; він терпить, терпить до неможливости, відтак зірве ся і тодї страх лютує, не зважаючи на нїчо. В тім характері нашого народу лежить именно причина нашої недолї. Пізнавши се, тямущі провідники народні повинні всїх сил доложити, аби в нашім народї тоті лихі єго прикмети викорінити а добрі защепити, особливо-ж тоті провідники не повинні самі попадати в такі блуди, а то у нас не розвага а інстинкт, не розум а чутє надає тон нашій народній працї.

Коли не наші виводи, то вже сам той факт, що неруска інтеллїґенция без твердої опори люду у всхідній Галичинї годна була своєю дїяльностию витиснути своє пятно на сей край, сей один факт повинен і найбільших десператів наших — а таких у нас дуже богато — переконати, яка сила лежить в інтеллїґенциї, і чого могли-б ми з нашим людом допняти, якби взялись, як ся належить, до культурної працї. За те отже, що ми на своїй власній землї упослїджені, годї в цїлости спихати вину на кого иньшого, годї спихати вину на Поляків.

З ЖИТЯ.

I. Як я став лїтератом.

Не велика річ, що д. О. М-ей написав, видрукував і дав в розпродаж свої новелї, з котрих вкінци тілько собаки мали потїху.*) Менї лучило ся, а властиво було би лучило ся також щось подібне, та, на щастє, я не дурний видавати гроші на друк, а то були би може й собаки не мали потїхи з моїх новель.

Ось послухайте, паньство, що менї лучило ся на вступі в мою лїтератску каріеру: Я собі думав, що писателем бути не велика річ! Ну і правда! я доказав, що се справдї дурниця... Прецїнь чоловік має „академическе образоване“, мову руску знаю, а вже д. Павловский, мій професор, коли поправляв мої задачі ґімназиялньі, все повідав менї, що „ти, Варчин, кобись мав троха олїю в голові і розумів більше граматики, а не писав нераз от-таких дурниць, що нї сїло нї пало, то був би-сь перворядним писателем. Я раджу тобі, пустити ся на лїтерата!“ От я собі запамятав такі похвали і — згодом став чоловіком..

Моє занятє не займає менї богато часу: от я при конскрипциї, діставши аркуш для вписаня себе і, вибачте, свого пса, — бо я більше сїм'ї не мав — вичитав, що люди мають затруднене головне і побічне. То мене застановило. Як чоловік попри Hauptbeschäftigung може мати Nebenbeschäftigung? От я собі думаю, як би то виповнити сю рубрику, бо прецїнь не випадає лишати еї порожною. Не знав я, що з тим почати і побіг до властителя каменицї подивити ся, чи иньші льокатори вже повиповнювали свої аркуші і як они сю прокляту рубрику пописали. Господар мій вказав на стіл, на котрім лежало кілька вже готових аркушів. Я переглянув їх. На однім вичитав я: Jan Bułka, stroiciel fortepianów, Nebenbeschäftigung: nauczyciel tańców. На другім: Józef Wiun, кравець і презес товариства ремісничого, дальше Tomasz Paragrafowicz, др. прав і асесор громадский, Софія Наперсток, кравчиня і акушерка.

Ба! до лиха! кождий виповняє свою рубрику, одну і другу, а менї нїяково! Що-б менї написати? Скинув я гордість з серця свого, та до господаря:

— Прошу пана, чи ту другу рубрику треба доконче виповнити?

— Доконче! — різко відказав він.

— А пан як еї виповнили?

— Гм! властитель каменицї...

— Ну, а другу? ту, де стоїть Nebenbeschäftigung?

— Гм, гм... Privatier!

Я задумав ся. Господар мене порозумів, що я не можу бути приватієром, бо я ц. к. конципієнт, — отже в кождім случаю я „публичний“.

— То ви, пане, не знаєте, як би себе назвати?

— Справдї трудно менї буде виповнити ту рубрику, анї я учителем танцїв, анї презесом анї асесором анї навіть акушером.. що менї написати?

— Гм! гм! — озвав ся господар. — Може ви, пане, займаєте ся чим небудь поза урядом... може грою...

— Та я справдї граю щодня в касинї — кажу я. — Але як то написати?

— Ну! то музик! — поміг менї господар.

— Е-е! я граю лише в карти!

— Нї! таке годї писати в конскрипциї — завважив господар. — Може пишете що часом?

— Чому, і то досить часто, нераз по ночах. (Я переписував концепти).

— To gut! Wissen Sie was? schreiben Sie: Literat!

Я лупнув собі долонею в чоло, аж луск по хатї пішов, і побіг чим борше виповнити мій аркуш конскрипцийний.

Щастє, що мому собацї не треба було писати, чим він займає ся; видко, що в мінїстериях знають, що анї пси анї воли нї конї не мають ріжного занятя, а всюди однакове, бо инакше був би я знову в клопотї, видумати, яке собака має головне і побічне затруднене.

Але то байка, прошу паньства. Я написав і занїс аркуш до господаря і щасливий, що збув ся такого клопоту, усїв собі на своїй новісенькій шкіряній канапі, та з вдоволенєм кручу „філїпуса“ се-б то циґарето. Скрутив я, закурив, аж ту мабуть з димом чи звідки інде прийшла менї лиха гадка: як ти міг так збрехати, що ти лїтерат, коли ти нїколи для лїтератури нїчого не писав? Правда оно є, подумав я собі. Хиба-ж всї дїюрнїсти і конципієнти мають звати ся лїтерата-

*) Тут згадка про жарт О. М. „Як я видавав і продавав свої новелї“ — гляди *Буковина* 1895 р. ч. 94.

Ага, вже вилїзає шило з мішка, скаже може який „опозиціоніст“, се вже пише певно якийсь баденюк, лакей польский.

Отже-ж нї, скажемо ми. Що Поляки завинили, то завинили, і з ними ми ще розправимо ся, але що ми самі, то ми, і перед усїм розправмо ся з собою. Тут зовсїм не потрібно бути аж баденюком або польским служкою, аби так думати; але ми знаєм, яке упереджене панує в тім зглядї против „Буковини“ і єї прихильників, ми знаєм, що найби вона і огненним язиком заговорила, то таки декого не переконає, длятого тим опозиціоністам, що так нам не довіряють, наведемо в рускім перекладї статю із „*Галичанина*“, котрий їм більше по нутру; може єму повірять.

В ч. 52-ім с. р. помістив „*Галичанинъ*“ таку вступну статю під заголовком „Наші хиби“:

„Нуждений стан рускої людности Галичини не є наслїдком виключно і єдино польского верховодства, полїтичної безправности і розпаношеня жидови. Корінь лиха і его причини спочивають в значній части також в нас самих. Коли ми в праві нарікати на польских полїтиків і на жидів, то почуте справедливости підказує нам обовязок, розглядїти і власні провини і хиби. Їх не мало. В нинїшній статї ми назвем їх поіменно.

„Перша наша хиба — то некультурність. Вона болючо дає себе чути на всїх полях нашого народного житя. Перш усього ми — розуміємо всю руску людність Галичини — рішучо не були підготовлені до того, аби приймити конституцию. А о тім, щоб хіснувати ся волею, не може бути і мови. Правда, причина сеї хиби лежить в далекій історії — в польскім пановаию. Але коли дана була конституция, нарід насамперед вихіснував свою волю так, що по цілїй Галичині грімко гукали: „Пиймо, ми тепер пани!“ Ну і пішла забава. Годї сказати, щоби розсудлива часть інтеліґенциї не старала ся звести нарід із тої слизької дороги, на котру ступив в своїй темнотї. Явили ся з самовідреченем дїячі народні, що словом і дїлом учили нарід обивательского самопізнаня, розумного господарства, клали ему лопатою в голову хосенне для него знане: явились правдиві місіонери против піяньства, самовідречені учителї, що працювали безпосередно серед народу. Надзвичайно тяжко оцїнити, кілько тоті змагання принесли хісна, але нинїшний стан хлїборобів такий, як будьто би не богато зерен народної сьвітової і обивательскої мудрости упало на плодовиту землю. Тут знов таки непідготовленність народу до конституциї дала себе в знаки, бо нарід, з упертостю пещених і легкомисних дїтий пускав мимо уха добрі науки і піддавав ся підшептам дїдичів і і жидів-коршмарів.

Само собою розуміє ся, що тою непідготовленностю, взагалї-ж некультурностю, чим борше похіснували ся всї, у кого було більше розуму. Ми не можемо твердити, будїм то всї процеси задля сервітутів були справедливо рішені. Але ми не скажемо неправди, що бодай третина всїх 30.000 процесів програна з власної вини мужиків або їх „прилїпотентів“. Зрештою, що зробили мужики з виділеними їм лїсами і пасовисками? Нинї в богато околицях не дістанеш хворосту на плоти, не то дубини на підвалини, а в 60-ти роках мужики з такою лютостю корчували свої власні лїси, як би то їх дїти могли вже обходити ся і без топлива і без будївлї.

Тото хіснуване волею на свій лад дійшло до найвисшого щебля в 70-ти роках, коли шпекулянти, пронюхавши легкомисність мужиків, стали закладати банки. Відкритий кредит приваблював мужиків. Вони дословно рвали ся позичати більші або менші суми, без огляду на се, чи були вони їм потрібні чи нї. Очивидно, мужики не були підготовлені до того, щоб додержати речинця уплати. Довг стояв, проценти росли, мужик розтратив позичену суму так скоро, як скоро дістав і нараз він, що уважав себе „паном“ і твердив, що его „з ґрунту нїхто не зжене“, не диймаючи віри довідав ся, що банк і ґрунт і хату продав кривому Лейбі.

І то ще не все. У нашого народу сильний наліг волочити ся. Не скажемо, що тота прикмета дісталась єму в спадщинї по предках-кочовиках, але нинї ще бачимо, що на ярмарках бувають мужики не лиш задля важних справ, але також такі, що привезли або принесли курку, кільканайцять покладків, а купують топку соли. І задля таких марниць вони тратять днину, дуже часто мучать конї і ще оплачують рогатки. Волокитство пробиває ся також в ходженю на „відпусти“. В селї є своя церква, але мужик все таки іде на відпуст за десятки миль і то навіть на відпуст в рим.-кат. монастирі. Було-б мильно казати, що таке ходжене по відпустах є випливом релїгійности. Очивидно, в народї ще не затратилась віра, хоч і як старають ся єї викорінити, але головна причина ходженя по відпустах се наліг волокитства.

Коли взяти на увагу, кілько то народного капіталу без всякого хісна пропало в коршмах, банках, на ярмарках, відпустах, а кілько его пропадає в наслїдок безплодної страти часу, то покаже ся, що не лиш податки, але самі мужики винуваті, що нинї в такім нужденнім стачі. Пятьдесять лїт доходить від того часу, як мужики, витаючи „свободу“, говорили: „Пиймо, бо ми пани!“ Нинї вони знов повтаряють свій оклик, хоч з другої причини. Вибираючись до Бразилїї, вони кажуть: „Пиймо, бо в Бразилїї дістанем землю задаремно!“

Так „Галичанинъ“, союзник народовців-опозиціоністів. І ми з ним, хоть сего що нїколи не трафляло ся, сим разом годимо ся. В однім лиш заходить ріжниця: „Галичанинъ“ спихає цїлу вину на руский люд і его некультурність, а ми, глубоко переконані о культурности нашого люду, знов таки за сей стан приписуємо вину рускій інтеліґенциї, головно-ж такій псевдорускій прасї як „Слово“, всякі „Проломи“, „Червоная і Галицкая Русь“ і „Галичанинъ“, „Православная Буковина“ і „Буковиньскій Вѣдомости“, котрі всю силу свою клали на се, щоб в руску інтеліґенцию впоїти апатию і десперацию, будити в нїй надію на чужу поміч, учити єї маловажити і осьмішувати всї народні здобутки, відвертати єї від культурної працї а складати вину на других, і тим відчужувати єї від руского люду.

ми? ! Красно виглядала би тодї наша лїтература! Як би я був не встидав ся, був би пішов до господаря та перемазав то слово, що було письменним доказом тої ложи, а я-ж все правду дуже любив. Та годї! вже за пізно, а впрочім що-ж иньшого напишу?

Вечером по касинї знову вернула менї та скрупулятність. Що, до лиха?! або я не можу бути і лїтератом? От і ним буду! постановив я собі; буду лїтератом! і лож стане правдою. Я постановив собі ще нинї розпочати той завід.

Скрутив папіроса, згасив лямпу, — я чув, що як темно, то лїпше де-що вигадати, але сей спосіб, бачу, добрий лиш для злодїїв — і почав думати-гадати та шукати за тематом до моеї працї лїтературної.

Що би менї писати? Гм! писав би я для Просьвіти, то було би найлїпше! Она однаково мало що путнього видає: все то провізорию, то книги ґрунтові, а всї книжки так якось писані, що я хоч і правник, та не тямлю добре, чи оно справдї так чи нї? де-ж то хлопови навчити ся з того?.. З навозом і гноєм я не маю жадного дїла, то-ж про аґрономію не хочу й думати. Щось би треба з житя і щось морального а дуже займаючого. От есть материя на темат, коби то ще вибрати материю до темату, вже й половина роботи, а написати, се фрашки.

От я сїв, засьвітив лямпу, почав писати і написав.

II. Мої клопоти з працями лїтератскими.

Що я написав, се нехай буде тайною. Досить, що написав. Я чув, як раз лїтерати межи собою розмовляли, що найлїпше свою працю замкнути на ключ і аж по часї перечитати єї. Я лиш не знав, як довго треба єї держати під ключем; так я замкнув і потім — почав женити ся а вкінци і оженив ся.

Доки чоловік кавалером, доти і не нудить ся; а оженившись в такі впадеш нуди, що інодї голова завертає ся: а ту і до касина годї піти, бо кобись іно троха довше посидїв, так зараз під дверми стоїть служниця з своїм стереотиповим: — „Пані кланяли ся і просили“...

Радь що хочеш, а нїчого не порадиш, хоч присягала послушеньство, а чоловік єї мусить слухати. Я за дешеві грощі відкупловав часописи з касина — от і читаю собі по обідї і вечером, тай вже не нуджу ся. А от що менї раз впало в очи в Дѣлѣ: „Щоби розбудити рух... редакция „Зорї“ розписує конкурс на новелї, повісти, розправи і т. д... з преміями по 75, 50 і 25 злр“.

Я не вірив своїм очам. То Русин може писати, і ще за то грощі брати?! Я все мав жилку лїтератску, і займав ся навіть колись тим шпортом. Так і нагадав я собі, що десь я маю мою працю і думаю: вже мусїла вилежати ся...

Беру рукопись і читаю. „Нїчого собі“ — думаю, лиш додати наголовок і назвати як небудь. Напись я живо добрав, тілько як менї назвати сей твір? Нї то повість, нї новеля, се було „з житя“, клопочу ся я, як его назвати: перегладаю ріжні повісти польскі — моя жінка любила ся в лїтературі — всюди названо инакше: powieść, szkic, romans, rys, monografia, opowieśé— дарма, може що і вибрав би, та не знаю, як се на руске переложити.

От я побіг на „бесїду“, і вхопив якийсь річник „Зорї“ та почав перекартковувати і прочитувати лиш наголовки. І от! знайшов: „етюд! етюд“! Я вертав до дому і повтаряв собі сеє слово по дорозї, так як моя кухарка повтаряла собі слово „ванїлїя“, коли єї жінка перший раз післала на купно.

Сейчас я виписав на осібній карточцї чистого білого паперу титул мого твору, та дописав „етюд“, доложив адресу свою і рекомендованою посилкою віддав на почту.

Я затаїв навіть перед жінкою сю річ. От! чого маю наперед хвалити ся? — думав я — лїпшу несподїванку зроблю їй, коли она вичитає „етюд“ власними очима та здивує ся не мало, коли довідає ся, що автором „етюда“ то єї рідний чоловік. І рівночасно передплатив я „Зорю“, пересилаючи чвертьрічну передплату в тій надії, що коли мій твір приймуть, то вже редакция буде даром пересилати „Зорю“ — бо, розуміє ся, прецінь редакция повинна дбати, щоби „авторів“ і „дописувателїв“ заохочувати до дальшої працї. Була би моя жінка нїколи й не бачила „Зорї“ на свої очи, так як „Зоря“ знову була би не бачила єї—а адміністрация „Зорї“ з певностю по вік не увидїла би і гелера з моєї кишенї.

Ну! вижидаю я, що там редакция скаже на то; пильно слїджу і переглядаю кожде число від вінети аж до підпису „за редакцию відповідає.“ Годї! анї руш дїждати ся! Етюда як нема, так нема. Аж по кількох місяцях, — я мусїв знову переслати грощі на дальшу передплату — вичитав я в „переписцї редакциї“, що редакция, оголошуючи конкурс застерегла собі правопись фонетичну, тож всї надїслані твори, писані правописею етимольоґічною, можуть собі автори відобрати, позаяк на конкурсї навіть їх читати не будуть.“

На маєш! а то менї наробив той Белей! чомуж він того в „Дѣлѣ“ не подав?! Що-ж менї робитоньки! Га! думаю, шкода моєї працї і— тілько паперу. Посилаю я марками двайцять крейцарів до редакциї і прошу, щоби менї звернула мою працю. За три днї я мав вже мій „етюд“ у себе. Взяв ся я сердечно до роботи: до тижня переробив его на фонетику, а щоби жінка коли не надибала первотвору, то я кинув его в піч.

НОВИНКИ.

ЧЕРНІВЦЇ, дня 21. марта 1896.

По концертї на честь Шевченка у Львові зібрало ся в салї клюбу почтового яких 200 до 300 людий на комерс. При такій нагодї, як концерт на честь Шевченка, з'їздить ся богато людий з провінциї і хоче побалакати собі з знакомими та розвести душу в столици. Комерс, устроений зараз по такім концертї, повинен би також відбувати ся в такім згідливім, піднесенім настрою, як і концерт. Можна собі впрочім веселїйше побалакати, випити дещо, засьпівати, але на кождий випадок не сварити ся, не клеветати зараз на своїх же людий. На концертї професор Грушевский говорив миролюбно: „От ми зійшли ся перед лицем заплаканої Матери і єї найлїпшого сина, старші і молодші, люди всяких верств і фахів, всяких поглядів і напрямів, звязані спільною ідеєю україньско-рускою, всї переняті одним чутєм, зливши ся на той час в одну родину, зібрану на своє родинне сьвято. Чи має то трівати лише тих кілька годин?“ А то справдї трівало тілько три години на концертї, бо вже на комерсї провідник громади завів таку „забаву“, що після неї неоден говорив: Русини не вміють бавити ся. Вже декотрі минувші комерси у Львові показали, що полїтика при склянцї пива не приносить нїякого хісна. Тим більше на комерсї, що був немов продовженєм концерту на честь Шевченка, не годило ся поминати Шевченка нападами на „Баденюків“, особливо, коли напастники знають, що найбільші почитателї, а навіть біоґрафи Шевченка, патріоти без скази, годять ся на полїтику Баденюків. А коли-б навіть та полїтика була хибна, то й тодї не годилось на тім комерсї давати таку волю своїй пристрасти і неприхильности до противників полїтичних, що приходилось плечима здвигати на думку про таке заслїплене людий, впрочім високоповажаних, лише на точцї полїтики до крайности нетерпимих. Невже пп. Борковский і Могильницкий, головні бесїдники на комерсї, пересьвідчені, що лаючи своїх людий прилюдно „підніжками“ і т. п., они добирають тим найлучшого способу, щоб направити „заблукавших“? Невже з лакомства на пусті оплески збаламученої публики ті бесїдники приняли ся поневіряти своїх людий, котрі — поминїм їх полїтичну діяльність — можуть виказати ся дїйстною иньшою працею?... Було се нетактовно і не в пору.

На комерсї промавляли самі опозиціонїсти, нїхто їм не бороздив, а проте всї сконстантували дісгармонїю. Що за знак? Чи не відчували они самі у серцю своїм, що не годилось поминати Шевченка нашими домашними непорозумінями, що красше було би, аби той піднесений настрій концертовий, про який говорив проф. Ґушевский, трівав хоч ще кілька годин? Невже у нас до оцїнки вартости людий нема иньшої міри, лише метр полїтичний? Зміркували люди самі ту дісгармонїю і чим скорше забрали ся з комерсу до дому. І нїхто певно не був вдячний провідникови комерсу, що без потреби — нїхто-ж его за язик не тягнув — зробив з комерсу полїтичні збори.

Порушено там ще одну гадку, дуже чудну. Уроїло ся одному старшому бесїдникови, що молодші лають старших неробами, а самі нїчо не роблять. Один радикал спитав бесїдника, кого то він мав на думцї. Скрутив ся старий бесїдник сюди-туди і назвав „Баденюків“. Спас через те свою душу від тягару і заслужив собі на оплески. Отже всї чисті, гарні, лише Баденюки, безвусі і довгоусі, других лають, а самі нїчо не роблять. Не думаємо ми тих „нещасних“ брати в оборону — є й між ними лїнюхи — але як дїйстно має ся річ, найлучше прочитати собі статї опозиціонїста в „Буковинї“, наші уваги до того, статю „Галичанина“, перетолковану в нинїшнім числї „Буковини“, а вкінци — нехай нам простять радикали, що в очах того старшого бесїдника представимо їх також недобронадїйними — варто пригадати собі, що писав зовсїм недавно (13. падолиста м. р.) „Громадский голос“ з нагоди вибору п. Новаковского: По виборі „всї, що завидують нам (радикалам) тої побіди, а особливо найбільші нероби серед Русинів, т. є. народовцї (опозиціонїсти) стали нам докоряти“ і т. д. Нема о що сперечати ся, коли за докори про неробство відповідає ся словом „підніжки“, то підніжків таких найде ся більше. Найлучше на комерсах не заводити полїтики і свою глубоку мудрість полїтичну заховати на віча, Народну Раду і редакцию „Дѣла“.

† **Др. Іван Зотта.** В ночи на пятницю помер в австрийскій Новоселици в 56-ім роцї житя др. Іван Зотта. Пос. Зотта був презесом румуньского полїтичного тов. Concordia і его уважали по смерти тайного радника бар. Василька проводирем буковиньских Румунів. Свого часу за президента бар. Алезанїого був покійний послом до ради державної з чисто руского повіта кіцманьского, а від двайцяти лїт був послом до буковиньского краєвого сойму. Покійний виступав досить часто яко бесїдник, а его промови визначали ся пристрастю. Яко горячий Румун виступав покійний нераз против Русинів і викликував тому часто опозицію зі сторони щирих заступників руского народу. В приватнім житю визначав ся пок. др. Зотта характерностю і добротою серця, що з'єднало єму симпатию ширших кругів, особливо в своїй маєтности Новоселици. Др. Зотта був дїдичем Новоселицї і Борівцїв, а село Кисилїв становить майорат родини покійного. — Сегодня в полудне відбуває ся похорон в Новоселици, відки тлїнні останки повезуть до Кисилева. В. є. п.

Пригадуємо, що завтра, в недїлю о 3 год. відбуде ся в Народнім Домі нарада в справі заложеня руского товариства фінансового в Чернівцях.

Непотрібні букви. В язиках французскім і анґлїйскім єсть богато букв, котрі хоч входять н склад слів, цїлком не вимавляють ся. Друк тих букв потягає за собою значні страти. Після обчислень одного статистика, має француский язик 13 прц. злишних букв. З тої причини насувають ся такі внесеня: У французскім язицї виходить около 6.800 ґазет, що друкують річно 108 мілїонів букв, з котрих 14 мілїонів 200 тисяч цїлком непотрібні і приносять страти в друку 14 мілїонів франків, числячи лише кошт друкарскої фарби. В анґлїйскім язицї виходить 1.700 ґазет, а що 12 прц. друкованих букв опускає ся при читаню, то страти, які звідси походять, виносять 47 мілїонів франків. На непотрібні букви зуживає ся крім того значна скількість паперу; страти, які з того виходять, виносять річно 100 мілїонів франків для ґазет французских а 24 мілїонів для анґлїйских. Вкінци страту часу при писаню непотрібних букв можна оцїнити на 18 мілїонів франків. Отже разом страти на друку букв непотрібних в ґазетах французских і анґлїйских виносять річно около 203 мілїонів франків. — У нас, як звістно, такою непотріною буквою була, а подекуди ще й є буква ъ, котра займала зовсїм непотрібно і час при писаню і місце.

Складки. На руску друкарню прислав судовий ад'юнкт в Сторожинцях, Макс Кобиляньский, 10 зр. Разом доси зложено **394 зр. 60 кр.**

Померли в Чернівцях Альфонс Ремер, ц. к. рахунковий капітан в пенсиї, в 55-ім роцї житя; — в Терноподи Тадей Позняк радник суду краєвого при тамошнім

Післав я в редакцию знову, Богу дякувати перед речинцем конкурсовим. Знову дожидаю, знову плачу за „Зорю“, аж десь при кінци року я вичитав вирок комісиї конкурсової, що премії за „новелї“ одержали п. І. пан Д. і пан У., а прочі працї, яко слабі, можуть собі автори відобрати в редакциї. Над моїм „етюдом“ перейшла комісия до порядку дневного, бо конкурс був лише на новелї...

Ну! гадаю собі, дочекав ся же я! Знову на Дїло відказую: то оно винно, що так недокладно подає такі оголошеня. Посилаю знову 20 кр. марками і прошу о зворот, а притім прошу о приватну звістку, чи сей „етюд“ не був би для кого иньшого придатний. Дали відповідь: „де-що змінити і передати Просьвітї або Дїлу“. Гаразд! Я сиджу, зміняю де-що, етюд перемінив на „оповідане з житя“, додав більше морали і лайки, та виправив до Дїла. Та вже на третїй день одержав я відповідь: „Ваше оповідане дуже гарне, але наша редакция задля браку сил не має часу переробляти Вашої працї, позаяк ми уживаємо правописи етимольоґічної.“ А нехай-же-ж лихо возьме мій нерозум, що я первотвір знищив; от був би готовий, і я вже був би друкований. Перерабляй же тепер знову! Що-ж дїяти? сам п. Белей похвалив оповідане „дуже гарним“ — шкода, щоби то змарнувало ся, коли оно що варте. Велїв я собі відослати рукопись. Сїв я над нею та думаю: де би єї тепер післати? Фонетикою пише „Правда“, коли-ж, знаєте — то орґан Барвіньского, а я его так не теє... то буду ще его запомагати?! Нї! Нехай его там Бог милує!... Лїпше дам до Просьвіти. Я переглядав нераз календарі просьвітні. Читав там і кілька повісток, то сего то того письменника, всї они богато слабші від моєї. Переробляю, думаю дальше, і пішлю Просьвітї. Може видадуть в календари та ще й з „портретом автора“, а то чоловік нажив би собі відразу слави, як би побачив себе в рядї славних мужів Руси: Огоновского, Заячківского, Талпаша, Танячкевича, Спожарского, Гурика, Грушевского, Михайличка, Партицкого і иньших. Прийшло-б менї се дешевим коштом, а жінка моя, як би побачила мене такого славного, танцювала би з утїхи. А вже вороженькам — то се було би так, як-би їм шклом, вибачте, носа втер...

Але як тут менї перерабляти? Хиба-ж менї знову переписувати? Нї! возьму, подописую ъ і ы; замісць ї поставлю черевате ѣ — і справа готова. Я впав на ґеніяльний помисл; другий раз, коли менї лучить ся що писати, то я в клямрах буду подавати кожде слово другий раз другою правописию; то буде рід „коменюша“ і може служити на ужиток і фонетикам і етимольоґам... Жалую, що не хоче менї заходити ся тепер коло того; от і вийшло би таке, як в своїм часї д-рови Олеськову, що було би і для Просьвіти і для Качковского, лиш для Качковского треба би в скобках писати ще третьою правописию та троха поперемінювати слова. Але то байка: можна би писати на підкладцї нр. 4., щоби було більше місця межи стрічками, то і там можна би помістити третю правопись. Не знаю, чи пан др. Олеськів так робив, чи осібно писав для Просьвіти, а осібно для Качковского?

Досить, що я поправив все, як загадав і післав до Львова для Просьвіти. Ну! і начекав же ся я тепер! і рік минув, а за мій етюд, то єсть за оповідане і слух пропав. Аж був я раз у Львові, та нагадав собі на него. Пішов я до канцеляриї, а товариство що йно перенесло ся до власної каменицї. Я попросив о мою працю — менї віддали дуже чемно без жадних заміток. Добре, що при перепровадженю де не запропастила ся... Я пересьвідчений навіть, що мій твір перейшов в нову каменицю на руках що найменьше самого секретаря Просьвіти.

Втїкав я з моєю рукописию, як мати з дитиною, котру вибавила з якого закладу, де тиф або віспа забирала щоденні жертви. Аж дома я єї знову переглянув. І чого они хотять?! Се оповідане справдї дуже добре і цїкаве! От вложив я его в шуфляду, нехай собі знову полежить. Може оно еще не на часї? Може час на него надійде згодом?

Аж читаю я, що нова часопись виходить на Буковинї і таки „Буковина“ називає ся. Редактор, лично менї знакомий, завзиває до надсиланя праць, котрі буде поміщати в додатку тижневім „Недїля“. Друкує ся фонетикою. То менї байка: моє оповідане придасть ся і фонетицї і етимольоґії — як собі редактор схоче. Я перерабляти вже не думаю.

Післав я оповідане в Чернівцї. Чекаю-жду; нема нї в „Недїлї“, нї у фейлетонї „Буковини“. Пишу картку кореспонденцийну і питаю ся, чи друкуєте? а як нї, то відішлїть! Я не довго ждав; за три днї листонос приніс мій пакет неоплачений. Я доложив 20 кр. знову. Господи Боже! що він мене вже коштує, той „етюд“! Був би я мав заплачений вже Przegląd хоч на пів року. Я тепер иньшої часописи не держу. Положив я пакет нерозпечатаний у бюрко, а тимчасом ношу ся з гадкою, чи не переложити-б его на польске.

В тім намірі я его раз розпечатав. Дивлю ся: єсть лист! Ага! гадаю собі, певно рецензия — критика. Добре і то; буду знав, в чім хиба. Читаю: „Ваше оповідане дуже гарне, але для нашої часописи не відповідне. Раджу, пішлїть до Лапшина, о. Джулиньский радо его видрукує“.

Я впав в лютість і махнув лист з пакетом і рукописию — в грубу, та живо припер дверцї, щоби жінка не бачила.

Ю. Варчин.

окружнім суді і властитель Зарудя під Тернополем, в 52-ім році житя.

Телеґрами „Буковини“.

З дня 21-го марта 1896 року.

Відень. В палаті послів заявив міністер судівництва ґр. Ґляйспах, що мусить язикове питанє трактувати єдино з становиска свого ресорту, котре жадає, аби кождий міг найти право в своїй материній мові; коли в практиці заходять деякі недогідности, то міністерство буде старати ся їх усунити. Що-до внутрішної урядової мови, то єї не можна відділити від ресортового становища, бо се вже політична справа. На жаданя Молодочехів міністер не може згодити ся, бо язикове питанє в урядах не є правнича, а політична справа. Старанєм міністра буде, задержати на дальше независимість судівництва. Переходячи до справ прасових, підніс міністер, що тепер практика що-до конфіскат дуже лагідна і доказав зменьшенє числа конфіскат під теперішним правительством; суди присяжних майже безвиїмково увільняли в прасових справах. Міністер признає потребу реформи прасового закона і обіцює внести таку реформу на слідуючій сесії. Що-до мирових судів, то правительство не відносить ся до них ворожо. Правительство старає ся як найскорше ввести нову цивільну процедуру і ексекуцийний закон. Вкінци міністер підніс високу повагу судиїв і спімнув ще о кількох реформах, котрі треба небавом перевести. — Палата приняла етат міністерства судівництва і решту буджету, а опісля приняла без дебати цілий буджет в третім читаню.

Відень. Нарада в справі австро-угорскої угоди тревали вчера від 11 год. перед полуднем до ½6 год. вечером. Обговорено митовий і торговельний союз.

Памятайте на Народний Дім в Чернівцях!

Виданя „Буковини“.

Перші Зорі, оповіданє Теодота Галїпа, сторін 110, вісїмки, ціна 30 кр., з пересилкою 35 кр.

В день сьвятої волї. Оповіданє О. Я. Кониського, сторін 42, 16-ки, ціна 10 кр., з пересилкою 12 кр.

Для передплатників „Буковини“ обі книжки коштують лише 30 кр. разом з пересилкою.

Рух поїздів зелїзничих

важний з днем 1-го мая 1895 після середно-европейского годинника.

Приходять	Поїзди: поспішні			особові			мішані	
до Чернівцїв								
З Відня, Кракова, Львова, Станїславова, Коломиї і Снятина	12^{24}	.	.	$6^{\underline{39}}$	$10^{\underline{34}}$	6^{30}		
З Букарешту, Яс, Сучави, Глїбоки	2^{49}	.	.	$9^{\underline{20}}$	$9^{\underline{31}}$	5^{00}		
З Новоселиці, Садаґури .	.	.	.	.	.	.	$11^{\underline{45}}$	$9^{\underline{35}}$
до Львова								
З Відня, Кракова . . .	1^{22}	$5^{\underline{10}}$	$8^{\underline{40}}$	$7^{\underline{00}}$	$9^{\underline{06}}$	9^{00}		
З Букарешту, Сучави, Чернівцїв, Станїславова .	$9^{\underline{50}}$	.	.	1^{32}	7^{37}	$6^{\underline{17}}$		
З Підволочиск	2^{25}	$10^{\underline{00}}$	.	8^{25}	5^{00}	.		
З „ на Підзамче	2^{13}	$9^{\underline{44}}$	.	8^{12}	4^{33}	.		
Зі Стрия.	.	.	.	$12^{\underline{05}}$	8^{10}	1^{42}		
З Белзця	.	.	.	8^{00}	4^{40}	.		
Зі Сколього і Стрия . .	.	.	.	$9^{\underline{16}}$	.	.		
З Відня, Кракова (т. зв. блискавичний потяг) .	.	.	.	.	.	.		

Відходять	Поїзди: поспішні			особові			мішані	
з Чернівцїв								
До Снятина, Коломиї, Станїславова, Львова, Кракова і Відня	3^{04}	.	.	9^{48}	$9^{\underline{47}}$	$5^{\underline{13}}$		
До Глїбоки, Сучави, Яс, Букарешту	12^{44}	.	.	$6^{\underline{54}}$	$10^{\underline{44}}$	6^{30}		
До Садаґури, Новоселиці .	.	.	.	.	.	.	8^{30}	6^{25}
зі Львова								
До Кракова і Відня . .	8^{40}	2^{50}	$11^{\underline{00}}$	$4^{\underline{55}}$	10^{25}	$6^{\underline{45}}$		
„ Підволочиск	.	1^{56}	$5^{\underline{46}}$	.	9^{50}	$10^{\underline{20}}$		
„ „ з Підзамча .	.	2^{10}	6^{00}	.	10^{14}	$10^{\underline{44}}$		
„ Чернівцїв, Сучави, Яс, Букарешту	6^{15}	.	.	$10^{\underline{30}}$	2^{40}	10^{35}		
„ Стрия	.	.	.	$5^{\underline{25}}$	9^{33}	$7^{\underline{38}}$		
„ Белзця	.	.	.	9^{15}	$7^{\underline{10}}$			
„ Сколього і Стрия . .	.	.	.	.	.	3^{00}		
„ Кракова, Відня, (т. зв. блискавичний потяг) .	8^{40}	.	.	.	.	.		

Підчеркнені числа означують пору нічну від 6 год. вечером до 5 год. 59 мін. рано. — Середно-европейский час ріжнить ся від львівского о 36 мінут, а від черновецкого о 44 мінут; коли на зелїзници є 12 год., то на львівскім годиннику є 12 год. 36 мін., а на черновецкім 12 год. 44 мінут.

Видає товариство **„Руска Рада“** в Чернівцях. За редакцию відповідає **Осип Маковей.**

З друкарні „Рускої Ради“ в Чернівцях під зарядом Осипа Бучканича.